

LIFE13 ENV/LV/000839 "Assessment of ecosystems and their services for nature biodiversity conservation and management" (LIFE EcosystemServices)

Projekta „Ekosistēmu un to sniegto pakalpojumu novērtējuma pieejas pielietojums dabas daudzveidības aizsardzībā un pārvaldībā” (LIFE Ekosistēmu pakalpojumi)

Ietekmes monitoringa vadlīnijas

2015.-2018. gadam

Saturs

Ievads	2
Projekta ieviešanas progress uzraudzības monitorings	3
Projekta rīcību ietekmes monitorings	5
Pielikums Nr. 1 – Projekta rīcību ietekmes uz pilotteritoriju ekosistēmu kvalitāti monitoringa ieviešanas plāns	8
Pielikums Nr. 2 – Projekta rīcību sociālekonomiskās ietekmes t.sk. uz pilotteritorijām un to tuvāko apkārtni monitoringa ieviešanas plāns	13
Pielikums Nr. 3 – Projekta ietekmes monitoringa veikšanas laika plāns	25
Pielikums Nr.4 – Projekta menedžmenta pašnovērtējuma anketa	26
Pielikums Nr.5 - Teritorijas/objekta vizuālā novērtējuma un fotofiksācijas protokols	30

Ievads

Projekta „*Ekosistēmu un to sniegto pakalpojumu novērtējuma pieejas pielietojums dabas daudzveidības aizsardzībā un pārvaldībā*” (LIFE Ekosistēmu pakalpojumi) (turpmāk – Projekts) ietekmes monitoringa vadlīnijas (turpmāk – Projekta monitoringa vadlīnijas) ir izstrādātas ar mērķi noteikt sistēmu, kā konstatēt, novērtēt un pastāvīgi uzraudzīt Projekta ieviešanas progresu un Projekta rīcību ietekmes, lai iegūtu savlaicīgu informāciju par Projekta ieviešanas sekmēm attiecībā pret Projektā izvirzītajiem mērķiem un savlaicīgi prognozētu iespējamos riskus un pieņemtu lēmumus to novēršanai.

Projekta rīcību ietekmes monitoringa mērķi ir:

- uzraudzīt Projekta rīcību ietekmi (t.sk. sociālekonomisko ietekmi), lai novērtētu Projekta pasākumu īstenošanas sekmīgumu;
- izvērtēt konstatēto Projekta rīcību ietekmi (t.sk. sociālekonomisko ietekmi), lai noteiktu, kā rīcību īstenošana ir veicinājusi Projekta mērķu sasniegšanu;
- nodrošināt savlaicīgu risku apzināšanu, kas saistīti ar Projekta aktivitātēm.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, plānots:

- veikt Projekta rīcību ietekmes (t.sk. sociālekonomisko ietekmes) monitoringu saskaņā ar Projekta monitoringa vadlīnijām;
- salīdzināt identificētās ietekmes ar Projekta monitoringa vadlīnijās noteiktajiem indikatoriem;
- sagatavot pārskata ziņojumus, balstoties uz monitoringa rezultātiem saskaņā ar Projekta ieviešanas darba plānu.

Projekta ieviešanas progresa uzraudzības monitorings

Projekta ieviešanas atbilstības novērtējums tiek veikts saskaņā ar Projekta Darba plāna (Dokuments: Project work plan for LIFE Ecosystem Services) laika grafiku, tajā paredzamajiem nodevumiem un rīcību ieviešanas indikatoriem, kas ļauj novērtēt rīcību ieviešanas kvantitatīvos un kvalitatīvos rādītājus. Monitorings rīcību nodevumiem un to budžeta izlietojumam tiek realizēts ar Projekta atskaitēm, Projekta uzraudzības grupas izveidi un darbību, regulārām Projekta darbinieku sanāksmēm un atskaitēm, kā arī ar ikdienas Projekta uzraudzību.

Prioritizējot Projekta rīcības, ir veikts Projekta ieviešanas monitoringa loģiskais izvērtējums tiem Projektā izvirzītajiem mērķiem, kuri nodrošina augstākā līmeņa Projekta rīcību mērķu sasniegšanu, tādējādi nosakot visa Projekta būtiskākās rīcības (sk.1.tabulu).

Projekta rīcību ieviešanas prioritāšu izvērtējums

1.tabula

Prioritātes līmenis	Rīcība	Saistītās rīcības	Pakārtotās rīcības
I – rīcības, kas svarīgas projekta inovācijai un virsmērķu sasniegšanai	D3	D4, A3	D1, D2, A1, D5
	D4	A4, A5, B1	B4, A2, C1, C2
	B5	B1, B2, B4	B3, A2
II – rīcības, kas svarīgas projekta mērķu sasniegšanai	B4	A5, B3	A2
	C1, C2	B4, D4	A1, A4
III – rīcības, kas svarīgas Projekta ieviešanas darba efektivitātei	E1	A1, A4, D4	E2, E3

Projekta sākuma stadijā, izvērtējot ieviešamo rīcību mērķus, veicamos uzdevumus ir identificēti riski, kas izriet no Projekta komandas kvalitatīvā pašnovērtējuma (rīcība A1). Atkārtots pašnovērtējums ir veicams periodiski ne retāk kā 1x 6 mēnešos, lai monitorētu pašnovērtējumā identificētos riskus un izvērtētu to novēršanai pielietoto metožu efektivitāti. Veicams arī Projekta menedžmenta pašnovērtējums, kura anketa skatāma 4.pielikumā. Projekta ieviešanas progresa riski tiek identificēti 1 x ceturksnī līdz ar Projekta ceturkšņa progresa atskaitēm, kas tiek iesniegtas Projekta koordinējošā partnera Dabas aizsardzības pārvaldes, Projektu uzraugošajai struktūrvienībai. Tiešie riski, kas rodas no Projekta rīcību ieviešanas un būtiskākie ārējie riski Projekta mērķu sasniegšanai, kā arī to novēršanas iespējamās metodes ir norādītas 2.tabulā.

Identificētie riski, to novēršanas metodes un sasaiste ar veicamo monitoringu

2.tabula

Identificētie riski	Riska novēršanas metodes	Pielietojamās monitoringa metodes riska iestāšanās noteikšanai
<i>Tiešie riski, kas rodas no Projekta rīcību ieviešanas</i>		
Iespējama zemsedzes pastiprināta nobradāšana prototipa izveides laikā Saulkrastu pilotteritorijā	Prototipa izveides iepirkuma tehniskajā specifikācijā iestrādāt konkrētus norādījumus darbu veicējiem	Atbilstoši 1.pielikuma 1.1.apakšpunktam
Papildus radītā antropogēnā slodze pilotteritorijās Projekta organizētajos publiskajos pasākumos (t.sk. talkās)	Pirms publiskajiem pasākumiem pilotteritorijās izstrādāt instrukcijas un iepazīstināt ar tām pasākuma apmeklētājus un pastāvīgi uzraudzīt pasākuma apmeklētājus	Atbilstoši 1.pielikuma 1.2. un 2.2.apakšpunktam
Antropogēnās slodzes pieaugums Saulkrastu pilotteritorijā pēc prototipa izveides, palielinoties objekta kā tūrisma mērķa pievilcībai	Apmeklētāju plūsmas uzraudzība, ierobežojumu noteikšana	Atbilstoši 1.pielikuma 1.3., 1.5.apakšpunktam un 2.pielikuma 1.punktam
<i>Būtiskākie ārējie riski, kas var ietekmēt Projekta mērķu sasniegšanu</i>		
Projekta rīcību ieviešanas kavēšanās finansējuma aizkavēšanās dēļ	Projekta rīcību ieviešanas termiņu pārskatīšana	Regulāro Projektu atskaišu sagatavošana; ikdienas Projekta ieviešanas uzraudzība
Lēmējvarai piederošās mērķauditorijas neieinteresētība pret Projektā sasniedzamajiem mērķiem	Projekta komunikācijas stratēģijas ¹ ieviešana pilnā apmērā, nepieciešamības gadījumā veicot pārskatīšanu	Komunikācijas stratēģijas efektivitātes novērtējuma indikatori ¹
Saulkrastu pilotteritorija netiks pievienota dabas parkam „Piejūra” Projekta ieviešanas laikā	Saulkrastu pašvaldības iesaistīšana priekšlikuma sagatavošanā	Ikdienas Projekta ieviešanas uzraudzība
Zema Projekta rezultātu ticamība mērījumu un aprēķinu iespējamo kļūdu rezultātā un ekonomiskā (monetārā)	Sadarbības uzturēšana ar citiem līdzīgiem projektiem, pieredzes apmaiņa, Projekta komandas pašizglītošanās,	Ikdienas Projekta ieviešanas uzraudzība; Projekta komandas kvalitatīvais pašnovērtējums, pieredzes apmaiņa, ekspertu darba

¹ http://ekosistemas.daba.gov.lv/public/lat/publikacijas/komunikacijas_strategija/

novērtējuma ticamība, kas saistīta ar dominējošo sabiedrības vērtību sistēmu	Projekta rezultātu monetārā datu izteiksme tiek lietota tikai kā informatīva sadaļa kopējā ekonomiskajā novērtējumā, atspoguļojot tikai ekonomisko labumu	grupas
--	---	--------

Projekta rīcību ietekmes monitorings

Projekta rīcību ietekmes monitorings tiks veikts divos virzienos:

- vērtējot Projekta rīcību ietekmi uz pilotteritoriju ekosistēmu kvalitāti (rīcība C1);
- vērtējot Projekta rīcību sociālekonomisko ietekmi t.sk. uz pilotteritorijām un to tuvāko apkārtni - Projekta pilotteritorijā, Projekta novada/pilsētas teritorijā un/vai reģionālā/nacionālā līmenī, kā arī uz Projekta pilotteritorijās identificētajām ieinteresētajām pusēm (rīcība C2).

Projekta rīcību ietekme uz pilotteritoriju ekosistēmu kvalitāti

Projekta ieviešanas laikā pilotteritorijās plānots veikt dažādas pilotteritorijas ietekmējošas darbības: Prototipa dabas dizaina parka izveide Saulkrastu pilotteritorijā, teritoriju sakopšanas, biotopu dabiskošanas, apmeklētāju plūsmas regulācijas darbu talkas u.c.. Šīs aktivitātes tieši iedarbojas uz pilotteritoriju ekosistēmām, tādēļ nepieciešams veikt to radītās ietekmes monitoringu.

Paredzēts, ka Projekta ieviešanas laikā tiek noteikta ne tikai pilotteritoriju ekosistēmu un to pakalpojumu labumu ekonomiskā izteiksme, bet arī tiek aktivizēti (sabiedrību) sociāli izglītojošie faktori, kas palīdz izprast dabas sniegto pakalpojumu vērtību un novērtēt, ne tikai to monetāro vērtību, bet arī veicina citu jēdzienu izpratni, proti – tiek izprasta dabai piemītošā vērtība un tās daudzdimensionālitate. Projekta rīcību monitoringa mērījumi var kvantitatīvi norādīt uz kāda biofizikāla lieluma izmaiņām (piemēram, zemsedzes apaugums utml.), bet datu un budžeta ierobežojuma dēļ, Projektā nebūs iespējams ticami novērtēt citu Projekta rīcību radīto mijiedarbības rādītāju kvalitatīvo ietekmi uz konkrēto indikatoru. Tāpēc, vērtējot Projekta rīcību ietekmi uz pilotteritoriju ekosistēmu kvalitāti, tiek identificēta mijiedarbība arī ar Projekta sociālekonomiskās ietekmes indikatīvajiem rādītājiem, ko iespējams konstatēt sinerģijas pazīmju veidā. Īpaši tas attiecas uz Projekta sociālekonomiskās ietekmes novērtējumu piekrastes kāpu biotopu stāvoklim, dabas dizaina parkam, nodrošinājuma un kultūras pakalpojumiem, kā arī inovācijai un izglītības produktivitātei.

Projekta rīcību ietekmes uz pilotteritoriju ekosistēmu kvalitāti monitoringa ieviešanas plāns redzams 1.pielikumā (pievienots šīm vadlīnijām atsevišķi *Annex_1_Annex_2_Project_impact_monitoring_guidelines_14.09.2015.pdf*).

Projekta rīcību sociālekonomiskā ietekme t.sk. uz pilotteritorijām un to tuvāko apkārtni

Projekta sociālekonomiskās ietekmes noteikšana ir apgrūtināta, jo daudzi Projekta rezultāti realizēsies un tiks izmantoti ilgtermiņā arī pēc Projekta noslēguma, kad to uzskaitījums un atainojums Projekta ietvaros vairs nav iespējams. Projekta sociālekonomiskās ietekmes monitoringam izvirzīti tādi kritēriji, kuri gan tiks ietekmēti, gan ir nomērāmi Projekta darbības periodā. Projekta publiskās aktivitātes ietekmēs apkārtnes iedzīvotāju zināšanu un atbildības līmeni, pilotteritoriju atpazīstamību un popularitāti, kā arī vietējo tūrisma un uzņēmējdarbības vidi.

Projekta sociālekonomiskās ietekmes novērtēšana ir būtiska ne tikai, lai novērtētu Projekta konkrētās rīcības ieviešanas veiksmīgumu (piemēram, iedzīvotāju apmierinātības vērtējums par dabas dizaina parku, skat. 2.pielikumā), bet arī, lai novērtētu Projektā izvirzīto virsmērķu sasniegšanu. Piemēram, jaunas sistēmas izveide ekosistēmu pakalpojumu ekonomiskajai novērtēšanai teritorijas plānošanā ir cieši saistīta ar reģionālo ekonomisko rādītāju izvēles kopu un mērķauditorijas izglītošanu, jeb tās aktīva līdzdarbība veido līdz šim vēl nezināmu informācijas lauku. Tāpat, izveidotais zaļās uzņēmējdarbības tīkls spēj pat reģionālā kontekstā izmainīt Projekta rīcības sociālekonomisko un kultūras novērtējumu uz infrastruktūras saimnieciskās darbības ietekmi.

Tā kā pašlaik Latvijas tautsaimniecībai nav izstrādāts pietiekami komplekss makroekonomiskais modelis, kas būtu pielietojams daudzveidīgu vadības lēmumu (proti, ekosistēmas pakalpojumu novērtējuma pieejas) pamatošanā, un ir tikai atsevišķi modeļi, kas paredzēti kādu konkrētu tautsaimniecības aspektu modelēšanai (kuru izmantošana nav iespējama datu trūkuma dēļ), tad 2.pielikumā tiek akcentēti tikai makroekonomisko aspektu svarīgākie rādītāji – iekšzemes kopprodukts (IKP) un tā struktūra, nodarbinātība, pakalpojumu cenas un atalgojums Saulkrastu pilotteritorijā, kā arī pašvaldības budžets, uzņēmējdarbības rādītāji. Tāpēc, lai izvēlētos noteiktu reģionālo ekonomisko rādītāju kopu, kas atbilst Projekta mērķiem tiks papildu vērtēti tādi rādītāji kā izglītotie iedzīvotāji un demokrātiska lēmuma pieņemšanas procesā iesaistīto iedzīvotāju skaits. Projekta noslēguma novērtējuma ietvaros tiks salīdzināti Jaunķemeru pilotteritorijas un Saulkrastu pilotteritorijas sasniegto vides rādītāju dati.

Visi Projekta galvenie mērķi un uzdevumi tieši vai pastarpināti ir saistīti ar cilvēces labklājību, ko Projekts cenšas īstenot ar ekosistēmu pakalpojumu pieejas līdzsvaru starp 3 pīlāriem – 1.ekonomiskais (pārticība, ko nosaka ar IKP un cenu indeksu indikatoriem), 2.sociālais (labklājība, ko nosaka ar apmierinātības, drošības, izglītības, bezdarba mērījumiem) un 3.ekoloģiskais (vides ilgtspējība, ko mēra ar apkārtējās vides noturības (resilience) biofizikālajiem mērījumiem (skat.1.pielikumu). Atzīmējams, ka tādi sociālekonomiskie efekti kā kultūra un demokrātija ir visgrūtāk izmērāmie labklājības rādītāji.

Projekta rīcību sociālekonomiskās ietekmes t.sk. uz pilotteritorijām un to tuvāko apkārtni monitoringa ieviešanas plāns redzams 2.pielikumā (pievienots šīm vadlīnijām atsevišķi *Annex_1_Annex_2_Project_impact_monitoring_guidelines_14.09.2015.pdf*).

LIFE13 ENV/LV/000839 "Assessment of ecosystems and their services for nature biodiversity conservation and management" (LIFE EcosystemServices)

Projekta rīcību ietekmes monitoringa veikšanas laika plāns redzams 3.pielikumā (pievienots šīm vadlīnijām atsevišķi *Annex_3_Project_impact_monitoring_guidelines_14.09.2015.pdf*).

Projekta ietekmes monitoringa vadlīnijas ir pārskatāmas pēc vajadzības, bet ne retāk kā vienu reizi gadā.

Projekta ietekmes monitoringa ziņojumi sagatavojami saskaņā ar Projekta ieviešanas laika grafiku uz 2016.gada 1.oktobri un 2018.gada 2.februāri.